

EEN KLEINDOCHTER VAN ORANJE

DE GRAVIN VAN DERBY (1599—1664)

DE HELDIN VAN BIJGAANDE PLAAT staat ons Nederlanders nader dan haar Engelsche naam zou doen vermoeden. De gravin van Derby heette vóór haar huwelijk Charlotte de la Tremoille, en droeg denzelfden voornaam als haar moeder en grootmoeder.

Charlotte van Bourbon, de derde vrouw van Willem van Oranje, schonk aan het geslacht van haar echtgenoot zes dochters; geen mannelijke uitbreiding dus.

De plicht van vorstendochters is, het stamhuis voordeelige of roemvolle verbintenissen te bezorgen; en haar lot is gewoonlijk, vèr van haar geboortegrond het leven te slijten. Zóó is ook het lot geweest van de dochters van Willem van Oranje en Charlotte van Bourbon; maar door de zorg van hun trouwe stiefmoeder, Louise de Coligny, bleef er toch een band met de Nederlanden bestaan.

Toen Charlotte van Bourbon in 1582 stierf, was de oudste van haar meisjes nauwelijks zes jaar, en de jongste — ook een Charlotte — pas enkele maanden oud. Jong trouwde deze laatste met den hertog de la Tremoille, en jong werd zij weduwe, in zorgvolle financiële omstandigheden achtergelaten. En zooals Louise de Coligny eerst een trouwe stiefmoeder was geweest, werd ze nu een zorgzame grootmoeder: de kleine Charlotte de la Tremoille nam zij met zich mee naar Den Haag en voedde haar op, de roede niet sparend.

Den Haag was in 't begin van de zeventiende eeuw een mondaine stad. Omstreeks 1620 was daar niet alleen het stadhouderlijke hof en dat der oude prinses Louise, maar resideerde er ook de Winterkoning; hij zelf een kleinzoon van Oranje, zijn vrouw een dochter van den Engelschen koning. Frederik V van de Palts, de Winterkoning, was zeer prachtlievend en hield er een tamelijke hofhouding op na; prinses en vorstinnen, voor een deel even berooide zwervers als hij.

Wij kennen Amalia van Solms — ook al een verwante van de Oranjes — als hofdame van de Winterkoning, maar bij haar vond ook Charlotte de la Tremoille een plaats en taak.

Charlotte's moeder verkeerde veel aan het Fransche hof en reisde mee in het gevolg der prinses, die als koningsbruid naar Engeland ging. En daar, in Londen, maakte de weduwe de la Tremoille het huwelijk klaar tusschen haar dochter Charlotte en den oudsten zoon van den graaf van Derby. Dat huwelijk werd in 1626 in Den Haag gesloten en is berucht in onze vaderlandsche geschiedenis, omdat daarbij strijd over den voorrang ontstond tusschen den Franschen en Engelschen gezant, een strijd, die internationale moeilijkheden opleverde.

De bruid was zeven-en-twintig jaar, en zeven jaar ouder dan haar echtgenoot; nooit zag zij haar geboortegrond of het land van haar meisjesjaren terug. Zestien jaren lang leefde deze kleindochter van Oranje rustig op een afgelegen kasteel in Lancashire en werd er moeder van negen kinderen. In die jaren stierf ook de oude graaf van Derby: de titel ging over op zijn oudsten zoon, die zich nu met zijn gezin vestigde op het kasteel Latham-house.

Het waren moeilijke dagen voor Engeland. De koning voelde zich absoluut soeverein en was in strijd met het parlement en een deel van het volk; een strijd, deels van politieken, deels van religieuzen aard.

De graaf van Derby behoorde tot den hoogsten Engelschen adel en was aan het koningshuis verwant. Hij en zijn vrouw herleidden hun geloofsovertuiging graag tot vóór de Reformatie. Geen wonder, dat zij om beide redenen ook een andere politieke overtuiging hadden dan hun jongere tijdgenoot, Alice Lisle, over wie een vorig artikel handelde. „Als een vorst een onderdaan beleedigt, heeft deze laatste geen andere toevlucht dan zich voor hem te vernederen, om zijn gunst te herwinnen, zonder welke geen onderdaan meer in veiligheid leven kan,” schreef de graaf op het eind van zijn leven. De Derby's wilden leven bij 's konings gunst en, maar de Lisle's meenden, dat het parlement te beschikken had over rechten, die hun door den koning waren bezworen.

In den strijd tegen het parlement bracht de graaf van Derby voor eigen rekening drieduizend man op de been, en hij bleef zijn koning trouw, ook toen door allerlei intrigues hem het bevel over zijn zelf-betaalde troepen ontnomen werd. Derby werd als 't ware in ballingschap gestuurd naar het eiland Man, waarover hij de soevereiniteit bezat. Hij ging gewillig. „Nooit zal een wijs onderdaan zijn koning beleedigen,” schreef hij immers enkele jaren later!

Hij ging, met zijn zoons, maar vóór zijn vertrek naar Ierland stelde hij orde op zijn zaken. Het gezag op Latham-house vertrouwde hij toe aan zijn vrouw, en hij wist aan wie hij het kasteel overliet! Lancashire was op de hand van het parlement, en in Mei 1643 was Latham-house de eenige versterking in die graafschap, van welke de koninklijke banier woei: een standaard, die door de gravin eigenhandig op den torentrans was vastgemaakt, toen naderende troepen de overgaaf kwamen eischen.

Daar de gravin over weinig soldaten en levensmiddelen beschikte, liet zij het land aan de parlementstroepen over, doch hield het kasteel aan zichzelf. Acht maanden lang was zij feitelijk een gevangene binnen haar huis en park, maar zij gebruikte dien tijd om in het geheim 's nachts soldaten, munitie en levensmiddelen binnen te smokkelen en het kasteel in een vesting te veranderen, waar zij generaal was. Fairfax, de bevelhebber van de parlaments-troepen, kreeg argwaan, en eischte ten slotte ook het kasteel op. Zij weigerde fier en zeide, liever met haar kinderen in de vlammen te willen omkomen dan zich over te geven; ze beroemde zich er op, een dochter der Nassau's te zijn.

Al verliet haar gemaal zijn verre eiland, hij kon haar niet helpen en drie maanden lang wist Charlotte met haar kleine bezetting van driehonderd man den tienmaal sterkeren vijand op een afstand te houden. Bijzonderen roem oogstte zij, toen die bezetting een uitval deed en een mortier of bomketel veroverde, die opgesteld was om het kasteel in brand te schieten.

Hoewel de zaak van den koning slecht stond, wist de graaf van Derby eindelijk zijn vrouw te hulp te komen met troepen, die hij gehuurd had met haar te gelde gemaakte juweelen. Prins Rupert, een zoon van den Winterkoning, sprong ook bij en de parlementstroepen moesten het beleg opbreken. Tot loon voor haar dapperheid gaf de prins zijn nicht twee-en-twintig vaandels cadeau, die hij in den strijd veroverd had. Zij liet ze waaien van de muren en hechtte ze ten slotte aan de wanden van haar slotkapel, waar zij God steeds drie-maal daags om redding had gesmeekt.

Haar persoonlijke dapperheid baatte den koning niet: Charlotte volgde haar man naar het eiland Man en kort daarna moest Latham-house zich toch overgeven.

De gravin van Derby bevestigt met eigen hand de koninklijke banier op het kasteel Latham-House in Lancashire, dat door Fairfax wordt aangevallen. (Tijd Karel I.)

Karel I werd op het schavot onthoofd, maar de graaf van Derby bleef trouw aan den zoon, zooals hij het den vader was geweest. Hij werd gevangen genomen en in October 1651 onthoofd. Man moest zich overgeven, en de dappere gravin, nu weduwe, leefde negen jaar lang in Lancashire, op het huis waar zij haar eerste huwelijksjaren had doorgebracht.

Maar de kansen keerden; niet lang bleef Engeland een republiek; in 1660 werd Karel II met gejuich als koning binnen Londen gehaald, en de gravin, die dertig jaren lang buiten had gewoond, kreeg nu een plaats aan het hof. Of zij er geluk vond? Haar echtgenoot kon men haar niet teruggeven, maar evenmin werd de schadeloosstelling, waarop zij hoopte, haar deel. Uit de correspondentie met haar schoonzuster blijkt, hoe verheerlijkt zij was, wanneer de koningin-moeder en 's konings zusters haar vriendelijk behandelden. Eens, o wonder geluk, kwam Karel II zelf haar bezoeken, en beloofde haar daarbij, zorg te zullen dragen voor haar en haar kinderen. Een even vage belofte kreeg ze later van den koning, namelijk dat zij gouvernante zou worden van de koninklijke kinderen. Alleen . . . die kinderen waren nog niet geboren, en . . . het huwelijk van den koning is kinderloos gebleven.

Desondanks uitte zij haar vorstengehechtheid met de woorden: „Men moet bekennen, dat hij de meest voorkomende vorst is, die er leeft.”

De gravin werd oud; ze trok zich na drie jaren van het hof terug naar haar buitengoed in Lancashire. Een jaar later stierf zij, en de dorpspredikant van Knowsley teekende achter haar naam in het begraafboek aan: Post funera virtus. „Dapperheid leeft voort, ook na den dood.”

Zachtzinnig is deze kleindochter van Oranje niet geweest. De godsdienstvrijheid, waarvoor haar grootvader in de Nederlanden streed met opoffering van goed en bloed — die godsdienstvrijheid paste niet bij haar ideaal van een absolute monarchie, waar de koning tegelijk hoofd is van de ééne ongedeelde staatskerk. Vergevensgezind was zij evenmin, noch jegens den zoon, wiens huwelijk zij afkeurde, noch jegens de rechters van haar man, wier dood zij eischte, ondanks de uitdrukkelijk verleende amnestie. Maar met persoonlijke dapperheid was zij rijk begiftigd; de tijdgenooten zeiden van haar, dat zij een beter soldaat was dan haar man. En roerend is haar trouw aan de beide onbetrouwbare vorsten, voor wier kroon zij haar leven en geluk en fortuin over had.

Zóó leeft zij voort in de historie; en wij, Nederlanders, behoeven ons niet te schamen, omdat naast het Sans Changer der Derby's, het Je Maintiendrai der Oranje's in haar wapenschild heeft gestaan.

G. KRAAN-VAN DEN BURG

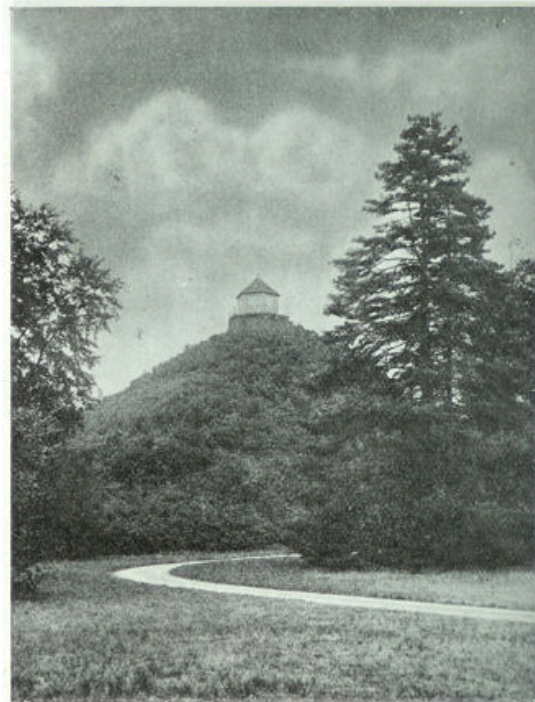
KLEINE HAMERS

Vastberadenheid is een schoone deugd, gehoorzaamheid een nog schoonere, maar een zachtmoedigheid, die de slang, welke je heeft willen bijten, nog onder den mantel doet nemen, om haar te verwarmen, is de schoonste. — v. Arkesteyn

Doen zonder bidden is schijnwerk, bidden zonder doen is huichelwerk. Dr J. R. Callenbach

Hoogmoed behoort tot de hoofdzonden; ik zonder den hoogmoed van een moeder in haar kinderen uit: die is opgebouwd uit twee hoofddeugden: geloof en hoop. — Dickens

588

De Seringenberg, een der hoogste natuurlandpunten in Zuid-Holland, vanwaar zich naar alle zijden een prachtig panorama voor het oog ontrolt.

KONINKLIJKE LANDGOEDEREN

HET DUURDE EVEN VÓÓR WE ANTWOORD kregen op een schrijven, gericht aan den heer Jagermeester van H. M. de Koningin, met het verzoek, eens een kijkje te mogen nemen op de mooie landgoederen, gelegen aan den Leidschen straatweg, en daarvan iets in beeld te brengen.

Toen ons een vriendelijk schrijven van baron Schimmelpenninck van der Oye bereikte, bleek, dat ons verzoek persoonlijk aan de Koningin was overgelegd, waarop Hare Majesteit goedgunstig beschikte.

Zoo kregen we toegang tot de mooie koninklijke landgoederen Raaphorst, Ter Horst en Eikenhorst met de ongelimiteerde vrijheid om foto's te maken.

Dankbaar zijn we Hare Majesteit de Koningin voor deze bijzondere vriendelijkheid ten opzichte van ons Blad, dat nu bijna veertig jaren wekelijks ook zijn weg vindt naar het Koninklijk gezin.

Dankbaar zijn we ook den heer Jagermeester, baron Schimmelpenninck, die ons niet alleen op de Raaphorst ontving, maar ook opdracht had gegeven aan zijn personeel, om ons overal toegang te verlenen, terwijl hij ons met enkele gegevens en een mooie foto van dienst was.

„Wat jammer, dat niet meer menschen van dit heerlijke stukje natuur kunnen genieten,” liet ik me ontvallen tegenover den heer Jagermeester.

„Maar dat kunnen ze,” luidde het antwoord. „Elken Woensdag, als de Koningin niet in de residentie vertoeft, kan men tegen betaling van een kwartje zooveel op de landgoederen wandelen als men wil, en voorts ben ik er altijd voor te vinden om belangstellenden ter wille te zijn. Dat dit zooveel nog niet bekend is, ligt niet aan mij.